

GEPATIT KASALLIGI VA UNI KELIB CHIQISH SABABLARI

Baxriddinov Akmaljon Baxromjon o'g'li

Alfraganus Universiteti Tibbiyot kafedrası, davolash ishi yo'nalishi 4-kurs 404-guruh talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Gepatit kasalligini sabablari, uni rivojlanishi va mexanizimi diagnostikasi. Surunkali va Virusli hepatit xaqida ma'lumot berilgan.*

Kalit so'zi: *Gepatit kasalligi, surunkali, o'tkir, virusli hepatit, gepatodepressiv sindrom, autoimmun hepatit, alkogolli hepatit.*

Annotation: *This article diagnoses the causes of hepatitis disease, its development, and its mechanism. Chronic and viral hepatitis have been reported.*

Key word: *hepatitis disease, chronic, acute, viral hepatitis, hepatodepressive syndrome, autoimmune hepatitis, alcoholic hepatitis.*

Аннотация: *диагностика причин заболевания гепатитом, его развитие и механизм в данной статье. Сообщалось о хронических и вирусных гепатитах.*

Ключевое слово: *гепатитная болезнь, хронический, острый, вирусный гепатит, гепатодепрессивный синдром, аутоиммунный гепатит, алкогольный гепатит.*

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 25-apreldagi "Birlamchi tibbiy-sanitariya yordamini aholiga yaqinlashtirish va tibbiy xizmatlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida asosan 2022-yil 1-iyundan boshlab qon bilan bevosita ishlayotgan davlat tibbiyot muassasalari xodimlarini hepatit "V" kasalligiga qarshi bepul emlash amaliyoti joriy etilganligi to'g'risidagi PQ-215-son qarori.

Gepatit: Gepatit (yun. hepar; heptos - jigar) - jigar yallig'lanishi bilan kechadigan kasalliklar guruhi hisoblanadi. Infekzion (virusli hepatit A, V, S, Ye, D) yoki infeksiyasiz hepatit (ovqatdan zaharlanish) hamda birlamchi va ikkilamchi infeksiyon hepatit hisoblanadi. Gepatit brutsellyoz, bezgak kasalliklar, shuningdek, surunkali me'da ichak kasalliklarida kuzatiladi.

Surunkali hepatit: Jigarining o'choqli va difuz yallig'lanish bilan kechadigan kasalligidir. Kelib chiqishiga ko'ra, surunkali hepatitlar quydagi guruhlariga bo'linadi; infeksiyali virusli hepatit, sil, zaxm. Parazitlarga bog'liq; toksik-hepatotrop zaharlar, sifatsiz ovqatlar, dorilar ta'siridagi hepatitlar, jigarda oqsil va vitaminlar yetishmovchiligi bilan bog'liq kasallikdir. Surunkali hepatit har xil tusda o'tsada, faqat uning ikki xil turi bor, 1) persistlanadigan surunkali hepatit. 2) surunkali agressiv hepatitlarga bo'linadi. Gepatitni bu turlari kilinik jihatdan bir-biridan farq qilib, jigar serrozi va jigar yetishmovchiligiga olib keladi. Persistlanuvchi surunkali hepatit yengilroq o'tishi bilan ajralib turadi. Surunkali faol hepatitning 10-30 foiz hollarda o'tkir hepatitdan keyin, 60 foiz hollarda esa o'tkir hepatit C dan keyin boshlanadi.

O'tkir virusli gepatit: O'tkir virusli gepatit qolgan gepatotrop viruslarga qaraganda klinik jihatdan, bir xil. O'tkir virusli gepatit kechishiga qarab to'rt davrga bo'linadi: 1) yashirin (inkubatsion) davri, 2) Sariqlik oldi davri, 3) Sariqlik 4) tuzalish (rekonvalessensiya) davri bo'linadi. A va E gepatitlar yashirin davri qisqa bir necha hafta bo'lishi bilan farqlanadi, B va C gepatitlar esa inkubatsion davri bir oz uzoq bir necha oygacha davom etishi bilan farqlanadi.

Gepatit A: (Botkin kasalligi) Picornaviridae oilasiga mansub RNK tarkibida bo'lgan gepatit A virusi sabab bo'ladi. Kasallik yuqadi. Yuqumli qo'zg'atuvchining yuqish mexanizmi Fekal-oral xun yo'li. Virus inson tanasiga ifloslangan oziq-ovqat, suv va uy-ro'zg'or buyumlari orqali kiradi. Infeksiyaning asosiy manbai kasallikning anikterik shakllari bo'lgan bemorlardir. Virus inkubatsiya davrida va kasallikning boshlanishida bemorning najasi bilan chiqariladi. Oshqozon-ichak traktiga kirganda virus shilliq qavat ichak orqali kirib boradi va qon oqimi bilan jigarga o'tadi, u yerda u joylashgan jigar hujayra ichiga kiritiladi va faol ko'paya boshlaydi. Inkubatsiya davri o'rtacha 15-30 kun, 7 kundan 50 kungacha o'zgarib turadi. Jigarning shikastlanishi virusning gepatotsitlarga (jigar hujayralari) bevosita halokatli ta'siri bilan bog'liq.

Gepatit B: virusi Hepadnaviridae toifasiga mansub, DNK o'z ichiga olgan viruslardan bo'lib, u Gepatit B virusi tomonidan qo'zg'atiladi. Ushbu virus odamda ham o'tkir, ham surunkali shakllardagi gepatitga sabab bo'lishi mumkin. Surunkali gepatit, gepatit B bilan kasallangan katta yoshli bemorlarning taxminan 10 foizida rivojlanadi. Gepatitga qarshi emlash mavjud. Infeksiyaning o'tkir va surunkali shakldagi gepatit bilan kasallangan bemorlar hamda virus tashuvchilar. Virus tabiiy va sun'iy yo'llar bilan yuqadi, bunda parenteral yo'l keng tarqalgan. Tabiiy yo'llar orasida jinsiy yo'l orqali yuqishi eng keng tarqalgan hisoblanadi. Shuningdek, kasallik onadan bolaga tug'ruq paytida yoki homiladorlik davrida transplasental yo'l bilan yuqishi mumkin. Sun'iy yuqish yo'llari orasida esa ifloslangan qon yoki qon tarkibiy qismlarini quyish, shuningdek, sterilizatsiya qilinmagan jarrohlik yoki stomatologik asbob-uskunalar, shpritslardan foydalanish kabilar kiradi.

Gepatit C: virusi 1988 yil aniqlangan. Infeksiya organizmga tushgach 80-90% hollarda uning ko'payishi kuzatiladi va RNK saqlovchi virus hisoblanadi. Jahonda 500 mln ga yaqin odamlar ushbu virus bilan zararlangan. Virusli gepatit C o'tkir kechganda kasallikning 3-4 oylarida antitanachalar paydo bo'ladi va bir necha yildan keyin yo'qoladi. Gepatit C asosan, parenteral yo'l bilan (jinsiy aloqa, tug'ruq jarayonida onadan bolaga, tibbiyot xodimlari xafsizlik qoydalariga rioya qilmaganda biologik suyuqlik orqali yuqadi. Gepatit C virusini quydagi turlari mavjud;

Anti-HCV- gepatit C virusiga antitanachalar. O'tkir virusli infeksiyaning boshlanish davrida (ba'zan 0,5-4,0 oy otgach) qon zardobida paydo bo'ladi. O'tkir virusli gepati C jigarni boshqa qator surunkali kasalliklarini tashxislash maqsadida qo'llaniladi.

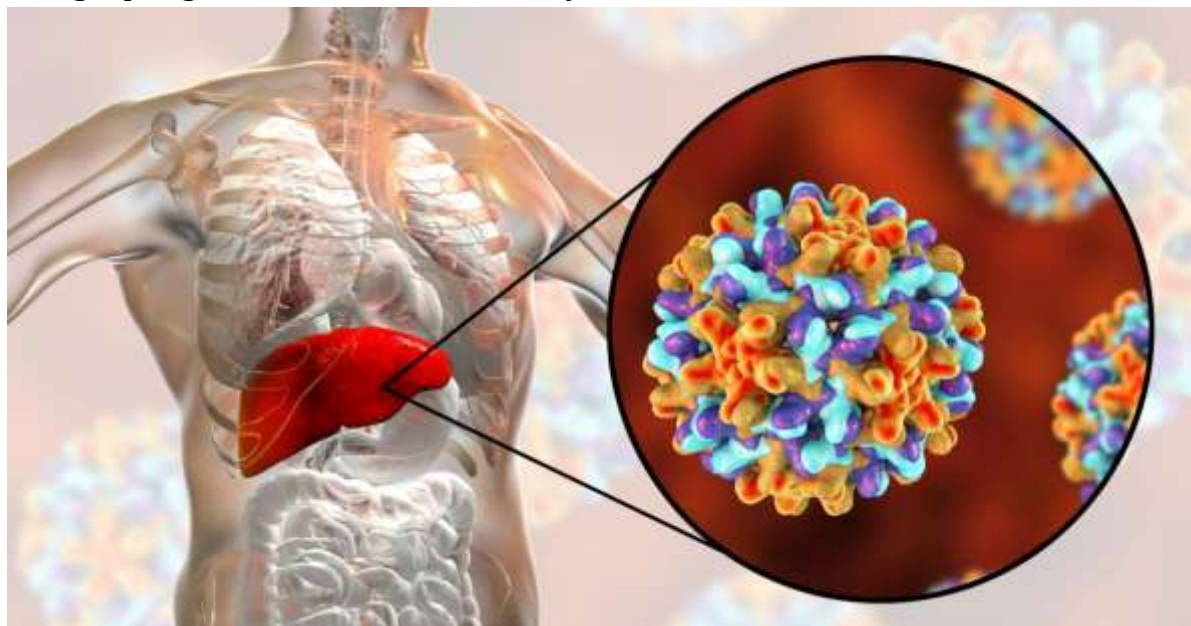
Anti-HCV-IgM- gepatit C virusini IgMga antitanachalari. Ularning bo'lishi gepatit C virusi ko'payayotganligidan dalolat beradi.

RNK VG-C- gepatit C virusi RNKsi. Virus ko'payotganligini asosiy belgisi.

Gepatit D: (gepatit delta) gepatit D virusi tomonidan qo'zg'atiladi va jigarining katta shikastlanishi bilan o'tkir rivojlanish bilan tavsiflanadi. Delta virusi jigar hujayralarida faqat gepatit B virusi mavjud bo'lganda ko'payish qobiliyatiga ega, chunki delta virusi zarralari gepatit B virusi oqsillarini hujayradan chiqish uchun ishlatadi. Virusning manbai kasal odam yoki virus tashuvchisidir. D virusi bilan infeksiya virus to'g'ridan-to'g'ri qonga kirganda sodir bo'ladi. Yuqish yo'llari gepatit B yoki C ga o'xshaydi. Kulučka muddati 3 dan 7 haftagacha davom etadi. Klinik ko'rinish virusli gepatit B ga o'xshaydi, ammo kasallikning kechishi odatda og'irroq. Kasallikning o'tkir shakllari bemorning to'liq tiklanishiga olib kelishi mumkin. Gepatit B ga qarshi emlash gepatit D infeksiyasidan himoya qiladi. Davolashning narxi, davolanish muddati va davolanish ehtimoli virusning genotipiga, bemorning yoshi va jinsiga, kasallikning davomiyligiga va boshqa omillarga bog'liq. Hozirgi vaqtda antiviral terapiya sofosbuvir bilan daclatasvir, ledipasvir yoki veltapasvir bilan kombinatsiyalangan terapiya hisoblanadi.

Gepatit E: gepatit A ga o'xshash simptomlarni keltirib chiqaradi, ba'zan homilador ayollarda. Yuqish usullari bo'yicha gepatit E gepatit A ga yaqin. U virus bilan ifloslangan suv, oziq-ovqat, shuningdek, qon orqali yuqishi mumkin. O'linga olib keladigan fulminant gepatit shaklidagi og'ir oqibatlar gepatit E bilan gepatit A va o'tkir gepatit B ga qaraganda ancha tez-tez uchraydi.

Dori vositalaridan kelib chiqqan eng keng tarqalgan gepatitga quyidagi dorilar sabab bo'lishi mumkin:

Metildopa

Isoniazid, Rifampitsin, Pirazinamid (va boshqa silga qarshi dorilar)

Fenitoin, Natriy valproat Zidovudin

Ketokonazol

Tetratsiklinlar, Klaritromitsin guruhining antibiotiklari

Nifedipin

Ibuprofen, Indometazin
Amiodarone
Gormonal kontratseptivlar
Allopurinol
Azatioprin

Umuman olganda, deyarli har qanday dori jigar shikastlanishiga va turli darajadagi gepatit rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Gepatitning ayniqsa og'ir shakllari quyidagi moddalar bilan zaharlanganda rivojlanadi: amatotoksinlar va fallotoksinlar — Amanita yoki Amanita (Pale toadstool) jinsiga mansub qo'ziqorinlarning ayrim turlarining meva tanasining toksinlari oq kurtak va boshqalar), Galerina va Lepiota; oq fosfor, paratsetamol, Tetraxlorid uglerod, sanoat zaharlari kiradi.

Boshqa autoimmun kasalliklar singari, otoimmun gepatit ham ayollarda ko'proq uchraydi, umumiy kasallanish 100 ming aholiga taxminan 15-20 kishini tashkil qiladi. Otoimmun gepatit — bu immunitet tizimining faoliyatidagi nuqson natijasida rivojlanadigan mustaqil kasallik. Va birinchi navbatda, o'z gepatotsitlariga qarshi patologik immunitet reaksiyalarining rivojlanishi. Bunday holda, jarayonda nafaqat jigar, balki tashqi va ichki sekretiyaning katta bezlari, shu jumladan oshqozon osti bezi, qalqonsimon bez va tuprik bezlari ham ishtirok etadi.

Gepatit A ni davolash:

Gepatit A ni davolash quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Dezintoksikatsion eritmalar;

Glyukoza va vitaminlar;

Immunomodulyatorlar;

Gepatoprotektorlar;

O't haydovchi preparatlar.

Ko'pincha davolash jigar funksiyasining to'liq tiklanishiga va virusga qarshi umrbod immunitetning shakllanishiga olib keladi.

Gepatit B ni davolash:

Gepatit B ni davolash quyidagilarni o'z ichiga oladi:

virusga qarshi preparatlar;

gepatoprotektorlar;

immunomodulyatsion vositalar.

Hozirgi vaqtda gepatit B ni to'liq davolash mumkin, tuzalgandan so'ng, bemor virusga qarshi umrbod immunitetga ega bo'ladi.

Gepatit C ni davolash:

Dastlabki bosqichda, shifokorga o'z vaqtida murojaat qilish bilan gepatit C ni to'xtatish mumkin, ammo to'liq davolash mumkin emas.?

Agar odamda gepatit C bo'lsa, davolash virusga qarshi preparatlar bilan amalga oshiriladi. Ushbu dorilar qondagi viruslar sonini va ularning tarqalishini kamaytiradi.

Immunomodulyatorlar buyuriladi. Jigar faoliyatini tiklash uchun gepatoprotektorlar buyuriladi.

Agar kasallik turg'un sariq kasal bilan kechsa, safro haydovchi dorilar buyuriladi.

Gepatit D ni davolash:

Gepatit D ni davolash (o'tkir shakl bo'lsa) kasalxonada amalga oshiriladi. Gepatit D uchun zarur bo'lgan davolanish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

virusga qarshi preparatlar;

gepatoprotektorlar;

immunomodulyatsion vositalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1)O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 25-apreldagi PQ-215-son qarori.

2)M.S.Abdullaxo`jayeva Patologik Anatomiya

3)Abdig`affor Gadayev Ichki kasalliklar

4)Aral Zakirxodjayev Yuqumli kasalliklar